ritm, în care interpreții să se simtă bine și să joace cu dăruire, ajungînd astfel la adevărul personajelor. Decorul creat de George Doroșenco a avut în vedere același obiectiv, cu precizarea că scenograful a trebuit să rezolve concomitent și cerința rapidelor schimbări ale locului de joc. Cu ajutorul unor paravane și al unor elemente de mobilier ce căpătau noi funcții prin simpla schimbare de poziție, scenografia a contribuit la unitatea acestei montări fără pretenții, dar plăcută, care a îmbogățit cu numele unui nou dramaturg paleta noastră repertorială.

Ileana BERLOGEA

SPECTACOLE PENTRU COPII ȘI TINERET

TEATRUL „ION CREANGĂ"

UITE-L, NU E!

de Mihaela Tonitza-Iordache după Ion Creangă

Data premierei: 27 iunie 1986. Regia: SANDA MANU. Decoruri: CONSTANTIN RUSU. Costume: TATIANA ULEU. Muzica: CORNELIA TĂUTU.
Interpreți: MARCELA ANDREI, CORNELIA PAVLOVICI, CONSTANTIN FUGAȘIN, TUDOR HEICA, CRISTIAN IRIMIA, MARIAN LEPĂDATU și TATIANA CONSTANTIN, MIRCEA ANCA, ILIE GÎLEA (studenți I.A.T.C.).

„Ca și Caragiale, Creangă e un dramaturg deghizat în prozator" (George Călinescu, „Istoria literaturii române").

Pentru realizatorii de spectacole, această aserțiune poate fi socotită argumentul definitiv; cu alte cuvinte, mai devreme sau mai tîrziu, poveștile lui Creangă nu puteau avea decît aceeași soartă ca și „momentele și schițele" caragialeene — aceea de a furniza partituri actoricești pentru memorabile scenete de teatru și televiziune.

Hazul pe care-l dezlănțuie proza lui Creangă — în izbutitul scenariu semnat de Mihaela Tonitza-Iordache — pe scena teatrului ce poartă numele marelui scriitor, trebuie să o spunem, se naște din **caracterul total antifantastic** al acestei literaturi.

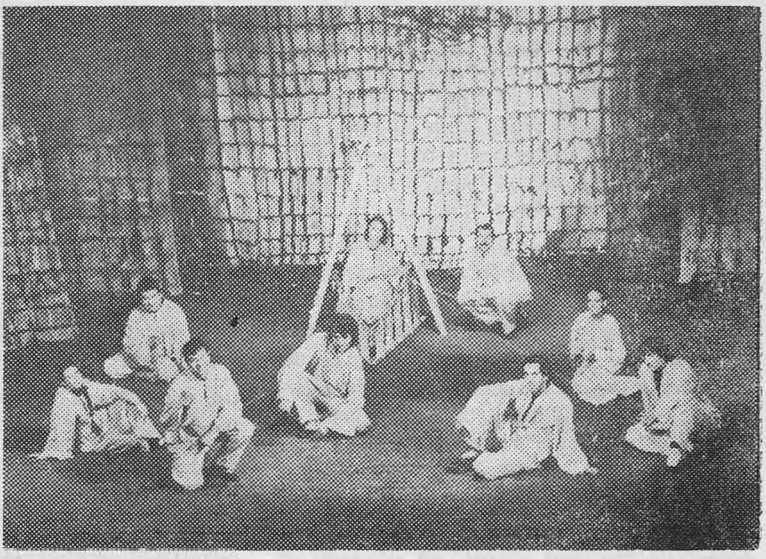
Pentru a înțelege mai bine rostul și virtuțile acestui spectacol, e necesar să amintim că „fantastic" se definește a fi orice este inexplicabil, straniu, insolit etc., deci orice poate fi povestit fără a i se întrezări „cauza"; în literatura europeană, fantasticul este îndeobște expresia unor forțe neomenești (deasupra puterii de înțelegere a omului) și inumane (adesea îndreptate împotriva omului sau a omenirii); proza dedicată acestor forțe — incomensurabile și obscure, permanente și care modifică destine — se scrie pentru a provoca frisonul, spaima, groaza, angoasa, prin abordarea „fantasticului" încercîndu-se și o deslușire, o lămurire, fie ea și parțială, a tragicului; în felul acesta, Rațiunea dă tîrcoale inexplicabilului, explicînd, poate, originea mistificărilor, dar oprindu-se în pragul misterului.

În proza lui Creangă, orice forță de temut ia, în mod invariabil, înfățișarea stabilită de tradiția populară și este eufemizată și tratată antifrastic: ființele supranaturale sînt îmbiate, ademenite să se metamorfozeze în ființe „aproape" umane — în speță, draci —, astfel că, odată personificate și întrupate, aceste forțe opuse omului ajung cu oamenii în raporturi de megiești, cu statut de conlocuitori ai lumii terestre, constituindu-se într-o „populație" ridicolă prin pretenții și stupidă prin ceea ce crede despre sine; această „populație" de ființe supranaturale, în poveștile lui Creangă, se arată a fi inferioară ca inteligență sătenilor, tocmai în virtutea atotputerniciei de a se „arăta" la față.

În literatura fantastică, vorbindu-se despre o intervenție, chiar minimă, a forțelor supranaturale, în spatele lor se presimte, se întrezărește, se poate intui enorma, gigantica, inimaginabila dimensiune ce o au.

În povestirile — îndrăznesc să spun — antifantastice ale lui Creangă, forțele

www.ziuaconstanta.ro

Scenă din spectacol

supranaturale sînt considerate atît de mici în dimensiuni și posibilități, încît expresia lor maximă este aceea de a lua înfățișare umanoidă, iar aceste arătări antropomorfice sînt atît de credule, de mărginite și de timorate, încît nu pot fi decît de batjocură pentru orice muritor mucalit de prin Moldova.

Dîndu-i trup și gîndire umanoidă, Creangă neagă fantasticul din fantasmagorii.

De altfel, mentalitățile, credințele, superstițiile și religia au încetățenit o amuzantă repartizare topografică a omenescului și supranaturalului: forțele binelui și cele ale răului — oricum mai puternice decît omul — și-ar avea lăcașul „deasupra", întocmai ca o pătură de nori grei de ploaie, și, respectiv, „dedesubt", în pămînt, la o adîncime variind între aceea a arăturii plugului și aceea a unei fîntîni de deal. „La mijloc" s-ar afla omul, cu toate lumeștile sale exprimări. Etajarea aceasta sugerează un cosmic sandviș, în care straturile din „afara" lumii își dispută miezul — adică omul, omenirea. Naivitatea acestei orînduieli a fost luată în ris de Creangă, care, cu o democritiană înțelepciune, lasă a se înțelege că „atomi" ai binelui și răului, ai firescului și nefirescului, se află în plămada fiecărui muritor. Naturalul și fantasticul (falsificat, alterat, denaturat, domesticit prin antropomorfizare) se află în opera lui Creangă în cea mai savuroscomică intimitate.

Creangă este un Democrit mucalit care ridică virtuozitățile limbii române la rangul de Rațiune a bunului-simț; limba română miniaturizează opoziția, demontează contradicția, persiflează extremele și răstălmăcește incompatibilitățile; iată cîteva exemple: drac împielițat, un drac de fată, nu e dracul atît de negru pe cît pare, ei drăcie cu pălărie!, are pe dracu-n el (ce distanță între expresia aceasta, vizînd nedomolirea, inventivitatea, lipsa de cumpănire și de cumpătare, și cealaltă, anatemizatoare și ostracizantă: are pe diavolul în el!), drăcovenie, îndrăcit, drăcos, a mai crăpat un drac! etc.

În arealul virtuozităților de limbă care minimalizează orice exces fabulatoriu ori fanatizant, cultivarea fantasticului se reduce la plăcerea de a oferi surprize fericite, care, în orice caz, pot fi justificate, explicate.

Aceasta este cheia spectacolului semnat de Sanda Manu. Cei nouă actori: Marcela Andrei, Cornelia Pavlovici, Constantin Fugașin, Tudor Heica, Cristian Irimia, Marian Lepădatu și studenții Tatiana Constantin, Mircea Anca și Ilie Gîlea interpretează toate rolurile — multe la număr — din peisajul sătesc și „drăcesc" prin care scenariul ne poartă spre a ne minuna de cîte sînt pe lumea asta — și prostie și violență, și umor și credințe naive, și bune și rele. Regia a imaginat și realizat din acest scenariu o reprezentație foarte apropiată de genul teatrului ambulant: cu foarte puține trucuri și truvaiuri legate de complicatele utilaje ale teatrului modern, reprezentație în care schimbările de rol se săvîrșesc la vedere, prin iuțeala de mînă și de picior a interpreților și din neatenția noastră, căci, permanent, în scenă există ceva savuros, captivant, important de urmărit, astfel încît, sub perdeaua de solicitări ale atenției publicului, ieșirile și reveniriile actorilor sub alte înfățișări sînt plăcute surprize.

Spectacolul este un musical nostim

www.ziuaconstanta.ro

(amuzant, comic, hazliu, agreabil, simpatic, poznaș), într-un decor al sugestiilor și în costume care strunesc bine caricaturalul și ostentativul, cu o muzică plăcută și așezată temeinic în momentele de „antract", care sînt și puncte de schimbare a tonului, locului și acțiunii.

Actorii cîntă, recită, dansează, fac elementare acrobații, sînt jovialí și dibaci în a schimba „masca" (personajul). În acest „joc de-a teatrul", spectacolul are momente de pauză, în care actorii nu mai sînt personaje, ci un soi de povestitori prinși în plasa propriilor spuse, în genul jocurilor de copii în care ei își pregătesc un scenariu, ei își repartizează rolurile și, de cum au săvîrșit aranjamentul, au și intrat în partitură (eu eram tata, tu erai mama, eu veneam — bună ziua — și tu-mi aduceai mîncarea — hai, n-o aduci ?) ; în acest „joc de-a teatrul", o interpretare modestă stînjenește echipa, una strălucitoare ridică după sine ansamblul. La premieră am avut impresia că spectacolul, prin amintitele momente de pauză, și-a prevăzut **puncte de repliere și de relansare** pentru cazul unor zile mai puțin faste.

Important în acest spectacol este, cum spuneam, hazul născut din caracterul antifantastic al prozei lui Creangă. Pe scenă, într-o ingenioasă montare, se succed aparițiile dracilor și poveștile despre prostia omenească.

Copiii — mulți dintre ei aflîndu-se pentru prima oară în viață în fața imaginii „necuratului" — izbucnesc în sănătoase și istețe hohote de rîs ; prostia se arată a fi singura însușire a populației iadului, iar drăcoveniile nu-s altceva decît alte nume date aceleiași prostii, de care se fac vinovați tot oamenii. Ba, mai mult ; în timp ce prostia dracilor e înveselitoare, prostia omenească, în spectacol, îngîndurează și e mai puțin amuzantă.

Luîndu-i drept martori și părtași ai isteției, spectacolul are darul să-i înțelepțească pe copii, dirijîndu-le rîsul spre greșelile ce le-ar putea face cînd vor fi mari ; dar cu arta pedagogică a marelui Creangă !

Paul Cornel CHITIC

TEATRUL „ȚĂNDĂRICĂ"

AMNARUL

de H. C. Andersen

„Amnarul" este un spectacol realizat din bine cumpănite certitudini regizorale, cu o siguranță de sine greu de clintit și cu intenția secretă de a extrage emoția din adîncul placidului adevăr „nimic nou sub soare". Atît textul, cît și regia lui Ștefan Lenkisch se află sub zodia explicitului : ne aflăm la teatru — deci trei actori să iasă în fața cortinei și să ne spună **și** despre ce e vorba, **și** morala poveștii. Aceștia apar și declamă prologul. Dacă actorii vorbesc, trebuie să și vedem cele povestite ? Și atunci apare și personajul principal. Despre ce e vorba în poveste ? Despre șansa unui biet tînăr, care e soldat, de a realiza ceva incredibil, imposibil, miraculos : să scape întreg din război, să fie cît de bogat vrea, iar pe deasupra, să fie și alesul inimii unei fete de împărat. Prima minune i-a fost dat să o trăiască : s-a întors din război întreg, sănătos — și repede ! Minunea aceasta e o **întîmplare :** nu are chip ; celelalte, însă, au. Toate ființele care aparțin lumii la care Soldatul nici nu visa — Vrăjitoarea știutoare a locului comorilor, cîinii ce le păzesc, Împăratul, Împărăteasa, chiar fiica lor, de care, bietul de el, se îndrăgostește, Doica fetei, Cofetarul, ba și Ucenicul care, aducîndu-i amnarul, îl salvează pe erou de la moarte, sînt marionete ; pentru că aparțin Inaccesibilului, Nesperatului, Fabulosului, Iluzoriului.

Celelalte personaje — Hangiul, Sentinela, Călăul, prietenii prefăcuți sînt, ca și Soldatul, ca și actorii, **oameni sub diferite măști.**

Soldatul ajunge bogat, mai puternic decît o împărăție, e iubit de Prințesă, condamnat la moarte, salvat, se căsătorește cu Prințesa și, în final, e împărat. Odată cu tainicul moment al nunții, prințesa-marionetă se transformă în om. Așadar, totul e explicit : prietenii falși se trădează, Împăratul, Împărăteasa și Doica, în ciuda stupidelor lor precauții, sînt răsturnați, condamnarea la moarte e anulată, Prințesa se „umanizează", căsătoria se realizează și Soldatul se încoronează.

Spectacolul nu are nici o „rafinată" subtilitate, este pur și simplu **un spectacol clar, nepăsător față de pretențiile și ambițiile la care te împing jocurile**

www.ziuaconstanta.ro